

Urmu-Türkün ilk beşiyi - sevgi ocağı

(əvvəli 2 və 3 fevral tarixi saylarımızda)

Beynəlxalq qurumlar İraqdakı qondarma "Kürdüstan Hökuməti"nin 2010-cu il büdcəsində "İranda kürd hərəkətlərini maliyyələşdirmək" maddəsini "demokratiyaya dəstək" kimi müdafiə ediblər. Bu qərara görə İrandakı "Kürdüstan Demokrat Partiyası"na (lideri Abdullah Həsənzadə) 55 milyon dinar, bu partiyanın Mustafa Hicri qanadına 50 milyon dinar, "Kürdüstan-Komilə Partiyası"na (lideri Abdulla Məhtədi, müsəlmandır) 50 milyon dinar, bu partiyanın Ömər Elxanizadə qanadına (yəhudi) 50 milyon dinar, həmin partiyanın İbrahim Əlizadə (yezidi kürdü) qanadına 50 milyon dinar, "Kürdüstan Azadlıq Partiyası"na (lideri Əli Qazi) 50 milyon dinar, "Kürdüstan Xibat Partiyası"na (lideri Baba Şeyx Hüseyn) 50 milyon dinar, "Kürdüstan Şurişgah Birliyi" (lideri Simko) təşkilatına isə 45 milyon dinar vəsait ayrılıb. Bu rəqəmlər sadəcə etiraf olunanlardır.

Güney Azərbaycan, xüsusilə Urmu vilayəti məsələsində son zamanlar Ermənistan və kürdlər məxsus bu qurumların rəhbərlərinin sıx təmasları yaranıb. Belə ki, Ermənistan EA Şərqi-nəslilik İnstitutu türkologiya şöbəsinin nəzdində yaradılmış "Güney Azərbaycan Dosyesi"nin araşdırmalarına görə, "Təbriz, Urmu, Xoy, Mərənd, Zəngan, Maku, Həmədan və digər şəhərlərdə türklərdə milliyətçi düşüncənin inkişaf etməsi Ermənistanın varlığını daim sual altında qoya bilər və bu, həm də separatçı Dağlıq Qarabağın müharibə aparılmadan süquta uğraması deməkdir". "Demokratiya kollektiv kimliyi qəbul edən quruluşdur. Kollektiv kimlik qəbul olunmursa, fərdi kimlikdən söhbət gedə bilməz. İranda aparılan müxalif mübarizənin, "Yaşillər" hərəkatının demokratiya anlayışı bu deyil. Onların tək bir kollektiv anlayışı var: iranlı, yeni farslar. Demokratiyaya bu cür yanaşdığı üçün təbii ki, qeyri-fars millətlər bu hərəkatı boykot edir. Çünki "İrandakı mübarizə insan haqları uğrunda deyil, dünyəvilik uğrunda"dır". Jan Pol Sartr yazırdı ki, "Yəhudilər bütün haqlarına qovuşmadıqca heç bir fransız hürr (azad) ola bilməz, Fransada, ya da bütün dünyada bir yəhudi, həyat qorxusu içində titrədikcə, heç bir fransız özünü güvən altında-əməniyyətdə sayı bilməz...".

Bəs bu çıpaq həqiqət niyə İranda diqqətə alınmır?! Niyə 40 milyondan çox bir xalqın Ana dilində - Azərbaycan türkcəsində təhsil almaq, oxumaq haqqı yoxdur?! Bir xalqın bədbəxtliyi üzərində başqa bir xalq öz xoşbəxtliyini qura bilməz axı... Urmu hadisələri də həmçinin... Bəyəm bu

Urmiyanın və Urmu gölü hadisələrinin Güney Azərbaycan ədəbiyyatında bədii təəcəssümü...

gölün quruması nəticəsində baş verəcək duz fırtınası təkə o bölgənin əbədi sakinləri olmuş Azərbaycan türklərinə ziyan vuracaq, yoxsa bütün İrana?! Bu həqiqət kifayət qədər anlaşılan deyilmi?!

Gənc yazar Ruqəyyə Kəbirinin lap son dönəmdə - 2013-cü ildə yazdığı "Yasasız törən" adlı şeirində "görülən profillərdəki tədbirlər sayəsində" artıq 80 faizi quruyan Urmunun durumu o qədər orijinal təhkiyə ilə bədii-poetik əksini tapıb ki, oxucu özünü qeyri-qanuni düzenlənmiş toy mərasiminin içində hiss edir, bir növ hadisələrin iştirakçısına çevrilir. Canlandırılan aydın mənzərələr, cızılan tablolar qarşısında heyrdən dil susur, gözlər qan ağlayır, bircə ürək danışıq:

I tabloda qanundan kənar toydur, məclisin məkanı Urmudur, amma çal-çağırısız, heç bir oyunsuz, rəqssiz-filansız... Sanki yas mərasimi qurulub, məclisin qonaqları isə "damarı yaralanmış bir el"dır. II tabloda gərdək gecəsidir, bu gecənin qəhrəmanı isə gəlindir... Gəlinlik paltarları duzlaqdan, boynuna taxılan boyunbağı okean mirvarisi deyil, Urmunun duz dənələrində... III tabloda isə final daha tükürpədicidir, daha acı bir gerçəyin mənzərəsi cızılır. Hamilə qalan gəlinin dölü "Ölüm" adlı bir yaratıqdır. Sözü bitdiyi yerdir artıq... Ölümə məhkum edilmiş Urmunun bugünkü halını bundan doqal, bundan real necə anlatmaq olar?! "Yasasız törən"ə üz tutaq:

Zaman mitray doğulan çağ deyil,
1391-ci günəş ili
Məkan-Urmu dənizi...
Yas rəngində, Yasasız, Ayın-oyunsuz bir törən
Gərdək gecəsi...
Dəvətlilər, Damarı yaralanmış bir el
Hamun dənizindən iki canlı qalmış bakirədən
danışmıram
Gəlinliyi duzlaqdan, Boyun-boğazına düzölmüş,
Okeanların sədəflərinin ürəyində gizli qalmış
Mirvar deyil, Duz dənələri...
Sevişmələri ağı ağlayır...
Urmu dənizindən iki canlı qalmış qız gəlin
Dölündə Ölüm adlı bir yaratıq
Mitrəy doğulan çağ deyil 1391-ci günəş ili
Yasasız, Ayın-oyunsuz bir törən...

(davamı növbəti saylarımızda)

Esmira FUAD,
filologiya elmləri doktoru.